

Література:

1. Александрова О. В. Когнитивная функция языка в свете функционального подхода к его изучению // Когнитивные аспекты языковой категоризации / О. В. Александрова – Рязань, 2000. – С. 151–153.
2. Бацевич Ф. С. Нариси з комунікативної лінгвістики / Флорій Сергійович Бацевич. – Львів : Вид. центр Львівськ. нац. ун-ту, 2003. – С. 247.
3. Грайс Г. П. Логика и речевое общение // Новое в зарубежной лингвистике / П. Г. Грайс. – М. : Наука, 1985.
4. Карасик В. И. Языковая личность и категории языка / В. И. Карасик // Языковая личность: проблемы значения и смысла. – Волгоград, 1994. – С. 14–24.
5. Кибрик А. А. Фундаментальные направления современной лингвистики / А. А. Кибрик. – М. : Издательство МГУ, 1997. – С. 276–339.
6. Мацько Л. І. та ін. Стилїстика української мови : Підручник / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. – К. : Вицшак., 2003. – 462 с.
7. Почепцов Г. Г. Теория коммуникации / Г. Г. Почепцов. – К. : Ваклер; М. % Рефлбук, 2001. – 656 с.
8. Селіванова О., Сучасна лінгвістична термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
9. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації) : [монографія] / А. О. Стишов. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2003. – 388 с.
10. Тхір В. Б. Особливості утворення політичних евфемізмів (на прикладі ідеологічних евфемізмів) / В. Б. Тхір // Гуманітарний вісник. Серія: Іноземна філологія: зб. наук. пр. – Черкаси: ЧДТУ, 2004. – Вип. 8. – С. 313–315.
11. Формановская Н. И. Соотношение интернационального и пропорционального в высказываниях / И. Ф. Формановская // Русский язык за рубежом: 1996. – №1–2–3. – С. 42–47.

Лексикографічні джерела:

12. Великий тлумачний словник сучасної української мови [авт.-уклад. В. Т. Бусел.]. – К. : Ірпінь, 2004. – 1440 с.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

- Ukraine approves historic EU deal, breaking ties with Moscow [Електронний ресурс.] – Режим доступу : <http://www.telegraph.co.uk>.
- A Dislocated and Mistranslated EU-Ukraine Summit [Електронний ресурс.] – Режим доступу : <http://www.iss.europa.eu>.
- Ukraine in Turmoil After Leader Reject Major E. U. Deal [Електронний ресурс.] – Режим доступу:
- EU would be safer with Ukraine as member, says Ukrainian president [Електронний ресурс.] – Режим доступу : <http://www.theguardian.com>.

УДК 811.161.2'243'373.611

Г. Д. Темник,

Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою НУ «Львівська політехніка», м. Львів

ЗАСОБИ СЛОВОТВОРУ У ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

У статті здійснено огляд зв'язків лінгводидактики та інших мовознавчих дисциплін, зокрема проаналізовано зв'язки словотвору та навчання української мови як іноземної (УМІ). Основну увагу звернено на аналіз застосування засобів словотвору у навчанні УМІ усіх рівнів на матеріалі комунікативних підручників з УМІ, які відповідають Загальноєвропейським рекомендаціям з мовної освіти. Предметом аналізу стали ті завдання та пояснення з підручників, які використовують словотвірні засоби. Результатом проведеного аналізу стало встановлення закономірностей застосування словотворчих ресурсів та переліку словотворчих засобів, способів словотворення та інших словотворчих явищ, які використовують автори підручників для навчання УМІ.

Ключові слова: навчання української мови як іноземної (УМІ), словотворчі засоби, спосіб словотворення, словотвірні засоби.

СРЕДСТВА СЛОВООБРАЗОВАНИЯ В ИЗУЧЕНИИ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО

В статье сделан обзор связей лингводидактики и других языковедческих дисциплин, в частности проанализированы связи словообразования и обучение украинского языка как иностранного (УМИ). Проанализировано применение средств словообразования в обучении УМИ всех уровней на материале коммуникативных учебников по УМИ, соответствующих общеевропейским компетенциям владения иностранным языком. Предметом анализа стали те задачи и объяснения из учебников, которые используют словообразовательные средства. Результатом проведенного анализа стало установление закономерностей применения словообразовательных ресурсов и перечня словообразовательных средств, способов словообразования и других словообразовательных явлений, которые используют авторы учебников для обучения УМИ.

Ключевые слова: обучения украинскому языку как иностранному (УМИ), словообразовательные средства, способ словообразования, словообразовательная модель.

DERIVATION MEANS IN THE TEACHING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

This article provides an overview of linguistics and links to other linguistic disciplines, including analysis of relations derivation and teaching Ukrainian as a foreign language (UFL), which exist in current Ukrainian linguistic researches. Within the view of connections of derivation study and linguistics, the author illustrates the importance of the study of structural word synonyms, derivational nests and characteristics of individual structural word topical groups of words in the course of Ukrainian as a foreign language. The author of the article analyzes the application of derivation means in UFL on all levels, based on communication textbooks on UFL that meet the Common European Framework of Reference for Languages. The conducted analysis made it possible to establish the patterns, methods and models of use of derivation means, which the textbooks' authors of UFL used, and to outline the perspectives in the research process of derivation aspect for teaching Ukrainian as a foreign language.

Key words: Ukrainian as a foreign language (UFL), derivation means, derivation method, derivation models.

Методика навчання української мови як іноземної (УМІ) як прикладна галузь, виконуючи свої основні завдання, базована на результатах досліджень мовознавчих дисциплін. Скажімо, щоб сформувати граматичну компетенцію української мови в іноземного мовця, лінгводидактика використовує академічні дослідження граматичної системи сучасної української літературної мови, відповідно переосмислюючи їх, тобто обираючи найнеобхіднішу для побудови комунікації інформацію та способи її представлення. Схожі зв'язки можемо простежити й між іншими лінгвістичними дисциплінами та лінгводидактикою.

Якщо вивчаючи іноземну мову, ми вчимо слова і фрази, а вже потім правила їхнього формотворення і поєднання у більші мовленнєві одиниці, то словотвір, який розглядає поєднання менших мовних одиниць для утворення слів, перебуває поза сферою інтересів лінгводидактики, яка, на перший погляд, користується одиницями лексичної підсистеми мови як вихідною точкою навчання. Однак, скажімо коли викладач намагається сформувати у студентів уявлення про демінутиви (смаченький, гарненький, добренький) чи таке саме завдання ставить перед собою автор підручника, обидвом буде ефективніше подати такого типу слова разом, пояснивши спосіб їхнього творення і спільну сему. Вказані у прикладі слова утворені за однією словотвірною моделлю і мають спільне словотвірне значення і тому належать до одного словотвірного типу. Таким способом у цьому випадку словотвір активно входить у взаємодію з лінгводидактикою.

Застосування словотвору у лінгводидактиці підтверджують дослідження українських науковців – Зоряни Мацюк [3; 4; 5] та Надії Дзеньдзюри [1; 2].

Зоряна Мацюк у своїх дослідженнях застосування засобів словотвору у навчанні УМІ звернула увагу на засвоєння в іноземній аудиторії таких явищ сучасної української мови, як словотвірні синоніми, словотвірні особливості збірних іменників та словотвірні зв'язки у межах однієї лексичної теми. Наголошуючи на актуальності вивчення словотвірних синонімів у процесі навчання УМІ, З. Мацюк стверджує, що «знання формальних словотворчих засобів у різних їхніх семантико-словотвірних виявах та закономірностей поєднання з відповідним типом твірної основи стають визначальними на шляху вироблення стійких навичок розпізнавати і творити мовні одиниці за наявними у мові словотвірними моделями, допомагають іноземному слухачеві не розгубитися перед проблемою вибору словотворчих суфіксів чи префіксів, зокрема збагнути суть синонімії словотворчих формантів та похідних слів» [5, с. 196]. Щодо вивчення збірних іменників, З. Мацюк зазначає, що «увагу іншомовного слухача необхідно привернути до слів, що складають твірну базу збірних іменників» [3, с. 446]. Дослідниця пропонує встановлювати словотвірні зв'язки між словами у межах однієї лексичної теми, оскільки «наповнення лексичних тем, призначених для вивчення в чужомовній аудиторії носіями інших культур, словами відповідної семантики – це не лише процес омовлення світу речей, тобто вербалізації навколишньої дійсності засобами чужої мови, але й усвідомлення зв'язку між цими словами, розуміння особливостей семантичних відношень та словотвірних зв'язків між ними» [4, с. 120].

Надія Дзеньдзюра, обґрунтовуючи методику вивчення словотвору української мови іноземними студентами, пропонує підвищувати лексичну компетенцію через вивчення елементів словотвірного гнізда (СГ) та представляє цю методику на прикладі словотвірного гнізда параметричних прикметників із вершинами-антонімами «глибокий-мілкий». Особливість цього підходу не у представленні двох СГ, а лише тих слів, які становлять антонімічні пари з обох гнізд. Окрім цього, дослідниця пропонує використовувати семантико-структурні особливості цих СГ, зокрема наголошуючи на тих одиницях із СГ, які є семантично і структурно співвідносними та семантично співвідносними, але структурно неспіввідносними, оскільки «іноземцеві легше буде запам'ятати словотворчі засоби та словотвірне значення дериватів – відображених антонімів – згруповано, а потім і пригадати їх при виконанні різних завдань» [1, с. 29].

І такі приклади непоодинокі у процесі навчання української мови як іноземної, що робить актуальним аналіз застосування словотвірного інструментарію у лінгводидактиці. Ще одним підтвердженням зв'язків словотвору як розділу мовознавства та лінгводидактики є дослідження у галузі польської мови як іноземної, зокрема праці Мирослава Скаржинського, який уклав спеціальний словотвірний словник для іноземців [10].

В українській лінгводидактиці на сучасному етапі відсутній праці зі словотвору, орієнтовані саме на вивчення УМІ. Однак на шляху до їх створення актуально здійснити аналіз застосування елементів словотвору у практиці викладання УМІ, зокрема їхню присутність у сучасних посібниках та підручниках, що сприятиме з'ясуванню перспективних напрямів словотвірних досліджень в аспекті УМІ. Не менш важливим є моніторинг практики застосування словотвору у викладанні УМІ для удосконалення проекту Стандарту з української мови як іноземної [9]. Адже у цьому документі у розділі мовна компетенція для кожного з рівнів є підрозділ Морфемна будова слова, у якому присутні елементи словотвору, необхідні для вивчення, але вони згадані узагальнено без конкретизації, які саме словотвірні моделі повинен засвоїти іноземець, які саме словотворчі афікси чи які групи спільнокореневих слів. У зв'язку з цим маємо на меті у цій статті проаналізувати зміст підручників та посібників з УМІ, зокрема зміст їхніх навчальних завдань і пояснень та з'ясувати, як словотвір допомагає вивчати українську мову, які словотвірні явища стають об'єктом вивчення іноземців у процесі вивчення української мови, які відмінності у застосуванні словотвору на різних етапах вивчення мови.

Проаналізуємо застосування словотворчого інструментарію у процесі викладання УМІ за допомогою комунікативно спрямованих підручників, які відповідають Загальноєвропейським рекомендаціям з мовної освіти (CEFR). Використовуємо для аналізу підручники для навчання усіх мовних рівнів від А1 до С2 [6; 7; 8]. У процесі аналізу беремо до уваги ті завдання чи пояснення, у яких йде акцентування на словотворчих афіксах чи моделях, де подані для вивчення чи тренувальної роботи групи спільнокореневих слів. Об'єктом аналізу стали типи завдань – пояснювального чи тренувального характеру, тип представлення словотвірного явища – презентаційне чи продуктивне, частиномовна належність, афікси, словотвірні моделі, спільнокореневі слова.

Знайомство із словотвором української мови для іноземців починається вже на початковому етапі вивчення мови (А1-А2). За змістом – це утворення різних груп слів, серед яких утворення назв професій чоловічого та жіночого роду, назв національностей чоловічого та жіночого роду, здрибнених назв продуктів, імен по батькові, прикметників, які вказують на національну належність та географічне розташування у певній частині світу, пестливих та присвійних прикметників, складних та порядкових числівників, різних груп прислівників від прикметників та прислівників, дієслів докананого та недокананого виду. На цьому етапі з'являються елементи словотвірних гнізд.

Таким чином, початковий етап вивчення української мови охоплює елементи іменникового, прикметникового, числівникового, дієслівного, прислівникового словотвору. Предметом знайомства та вивчення стають 6 способів словотворення – префіксальний, суфіксальний, префіксально-суфіксальний, основокладання, флексійний та постфіксальний. У переліку афіксів, які використані для творення слів на початковому етапі, *префікси*: по-, з-, про-, за- (*прикметникові, дієслівні*); *суфікси*: -ець-, -єць-, -анець-, -анк-, -ійк-, -як-, -а-, -к-, -ен-, -ин-, -нк-, -щ-, (для назв осіб, іменникові), -к-, -чк-, -очок-, -ик-, (*пестливо-здрібнілі, іменникові*), -еньк- (*здрібнілий, прикметниковий*), -н-, -ов-, -ин-, -ович-, -йович-, -івн-, -івн- (*прикметникові*); *парні афікси для утворення прислівників*: по-...-и, в-...-у, на-...-і, во-...-и. У представленні, в основному, словотвірних пар, тобто твірних та похідних слів, присутні також елементи словотвірного гнізда, як-от, слова *хворий, хворити, захворіти; лікувати, лікуватися, лікар, ліки, лікарня* у межах однієї комунікативної теми.

За типом завдань, у яких використані елементи словотвору, це, здебільшого, завдання пояснювального характеру і, відповідно, у представленні словотвору переважає презентаційна складова, що закономірно для початкового етапу.

Словотвір на цьому етапі сприяє швидшому розширенню словникового запасу, набуттю необхідної граматичної компетенції та в цілому базової лінгвістичної компетенції. Особливістю застосування елементів словотворення на початковому етапі вивчення української мови є використання простіших для розуміння твірних основ та словотворчих афіксів, типових повторюваних моделей.

Наступний середній рівень вивчення УМІ (В1-В2) передбачає залучення словотвірної характеристики, перш за все, у процес розширення словникової компетенції. Більший обсяг пропонованої для вивчення лексики та зміст комунікативних тем зумовлює появу груп спільнокоренових слів у межах однієї теми. Тобто основним елементом є встановлення словотвірних зв'язків між одиницями одного словотвірного гнізда. Кількість елементів одного СГ варіює в середньому у межах 3-4 слів. Серед груп слів, пропонованих для вивчення, похідні із коренем *-друг-*, *-товариш-*, *-характ-*, *-род-*, *-кіно-*, *сім-*, *-знім-*, *-особ-*, *-плітк-*, *-кох-* та ін. Зосередження словотворчих процесів, на які необхідно звертати увагу у навчанні, присутні у таких темах, як префіксальне і суфіксальне творення дієслів (доконаного і недоконаного виду) та утворення пестливих іменників та прикметників. Таким чином, предметом вивчення стають дієслівні префікси: *з-*, *с-*, *на-*, *до-*, *про-*, *за-*, *ви-*, *в-*, *по-*; дієслівні суфікси: *-а-*, *-ну-*, *-и-*; іменникові пестливі суфікси: *-к-*, *-очк-*, *-оньк-*, *-еньк-*, *-чик-*, *-ечк-*, *-ик-* та іменникові суфікси *-ат-*, *-ят-*, *-ен-*, *-еж-*.

При чому іноземний мовець має змогу ознайомитись з морфологічними змінами, які відбуваються у процесі словотворення, як-от у словотвірній парі *друг-дружити*. До способів словотворення, які трапляються на початковому етапі вивчення, додається ще й такий спосіб, як усічення (*вступати-вступ*). Розширюється також коло випадків основоскладання. Якщо на початковому етапі основоскладання стосувалося здебільшого числівникового словотвору, то на рівні В1-В2 до словникової роботи входять складні прикметники та іменники, значення яких випливає із знання семантики твірних основ, наприклад, *низькокалорійний*, *радіоактивність*, *техногенний* [підручник]. Щодо частиномовної характеристики словотворчих процесів, то на середньому рівні маємо ще до названих на початковому етапі, займенниковий словотвір (творення заперечних займенників *ніщо*, *ніхто*).

В аналізі рівня В1-В2 зосереджуємо увагу на граматичних поясненнях і словникових рубриках, у яких необхідно акцентувати на словотворчих процесах, та завдання, які безпосередньо передбачають утворення слів. Поза увагою залишається пласт лексики, використаної у текстах для читання, комунікативних завданнях, які потребують окремого дослідження.

Не менш активно елементи словотвору присутні і на високому рівні навчання УМІ. Зокрема, у посібнику Автостопом по Україні (С1-С2) [6] ми знайшли 30 завдань, виконання яких пов'язане із застосуванням знань словотвірних процесів української мови. Порівняно із початковим та середнім рівнями, де іноземні мовці або ж вивчають нові афікси і творення слів за їхньою допомогою на основі представлення вже утворених словотвірних пар, ланцюжків, або ж вивчають окремі елементи СГ у межах словникової роботи до однієї теми, високий рівень вивчення УМІ передбачає продукування словотвірних знань. Фактично усі завдання цього рівня мають продуктивний характер, однак у їх межах можемо виокремити дві групи: 1) завдання на утворення слів за поданими словотвірними моделями або за допомогою переліку поданих словотвірних одиниць; 2) завдання на утворення похідних слів від поданих твірних без зазначення словотворчих афіксів. До першої групи завдань входить іменникове основоскладання (із частин переважно запозичених слів *бібліо-*, *гідро-*, *радіо-*, *манія*, *-філія*, *нео-*, *ретро-*, *-версія*, *-готика*); утворення іменників суфіксальним способом (*-ик-*, *-ік-*); утворення прикметників суфіксальним способом від іменників, прикметників, дієслів (*-ин-*, *-ів-*, *-ішн-*, *-ин-*, *-ешн-*, *-ш-*, *-н-*, *-ськ-*, *-ав-*, *-аст-*, *-ист-*, *-яв-*, *-яст-*, *-уват-*, *-зк-*, *-к-*, *-лив-*); утворення дієслів префіксальним способом (*в-*, *від-*, *з-*, *с-*, *за-*, *по-*, *пере-*, *під-*, *піді-*, *при-*, *про-*, *до-*) та суфіксальним способом (*-ати*, *-ити*, *-ити*); утворення прислівників суфіксальним способом (*-о*). Другу групу формують завдання на утворення максимальної кількості спільнокоренових слів без заданого значення та конкретно зменшено-пестливих похідних, назв національностей чи назв професій без зазначення словотворчих афіксів.

Виконання таких завдань передбачає наявність певного рівня словотвірної компетентності в іноземного мовця, уміння застосовувати словотвірні засоби, розуміти їхнє значення.

Проаналізувавши застосування словотвірної інформації у навчанні УМІ на усіх етапах, прослідковуємо декілька закономірностей. Розвиток процесу використання словотвірних завдань від презентаційного, пояснювального характеру на початковому етапі до продукування слів за поданими словотвірними засобами, утворення похідних спільнокоренових слів від заданих твірних. Використання словотворчих завдань та різноманіття словотворчих засобів зростає кількісно та якісно на кожному з рівнів вивчення УМІ. Базові словотвірні елементи студенти вивчають на початковому та середньому рівнях, на вищому – лише закріплюють або застосовують здобуті раніше знання. Таким чином, на рівнях А1-А2, В1-В2 відбувається знайомство та засвоєння елементів іменникового, прикметникового, займенникового, прислівникового, дієслівного, числівникового, словотвору за допомогою префіксального, суфіксального, префіксально-суфіксального, основоскладання, усічення, постфіксального та флексійного способів словотворення з переважанням у застосуванні префіксального та суфіксального способів.

Словотвірна інформація чи елементи словотвору сприяють ефективнішому засвоєнню лексичних одиниць через розуміння словотвірних значень використаних у цих одиницях афіксів; розширенню словникового запасу через вивчення типових словотвірних моделей чи елементів словотвірних гнізд. Аналіз застосування засобів словотвору у навчанні УМІ забезпечує підґрунтя для внесення уточнень до єдиного освітнього стандарту з УМІ та засвідчує перспективність словотвірних досліджень української мови в аспекті навчання УМІ.

Актуальним залишається дослідження текстових навчальних матеріалів на предмет словотвірних зв'язків між використовуваними лексичними одиницями, що сприятиме не лише встановленню частотності застосування словотвірно пов'язаних одиниць в одному контексті, але й створенню на основі цієї інформації нових типів завдань. Дослідження застосування засобів словотвору у навчанні УМІ матиме продовження у дослідженні найбільш частотних словотворчих засобів української мови в цілому та відповідно на кожному з етапів навчання УМІ, а також у дослідженні базових твірних основ української мови.

Література:

1. Дзеньдзюра Н. Методика вивчення словотвору української мови іноземними студентами / Надія Дзеньдзюра // Дидактика, методика і технології навчання.
2. Дзеньдзюра Н. Словник словотвірних гнізд як один із засобів вивчення української мови як іноземної / Надія Дзеньдзюра Львівський національний університет імені Івана Франка // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – Львів, 2014. – Випуск 10. – С. 79–84.
3. Каспришин З. Формування лінгвістичної компетенції іноземців засобами словотвору української мови / Зоряна Каспришин; ЛНУ ім. І. Франка // Вісник Львівського Ун-ту. – Серія філол. – Львів, 2004. – Вип. 34. – Ч. II. – С. 445–448.

4. Мацюк З. Прикладні аспекти українського словотвору / Зоряна Мацюк ; Львівський національний університет імені Івана Франка // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – Львів, 2010. – Випуск 5. – С. 120-127.
5. Мацюк З. Словотвірні синоніми української мови як об'єкт вивчення в чужомовній аудиторії / Зоряна Мацюк // Тека Ком. Pol.-Ukr. Związ. Kult. – OL PAN, 2010, 193–201.
6. Палінська О. Автостопом по Україні. Українська мова як іноземна : Аудіокнига з вправами / Олеся Палінська, Олег качала. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 128 с.
7. Палінська О. Крок-1 (рівень А1-А2). Українська мова як іноземна : книга для студента / Олеся Палінська, Оксана Туркевич. – Львів : Артос, 2010. – 104 с.
8. Палінська О. Крок-2 (рівень В1). Українська мова як іноземна : книга для студента / Олеся Палінська. – Львів : Дон Боско, 2014. – 160 с.
9. Удосконалений проект стандарту з української мови як іноземної [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/usi-novivni/povidomlennya/2016/12/09/zaprosuemo-do-gromadskogo-obgovorennya/>
10. Skarżyński M. Mały słownik słowotwórczy języka polskiego dla cudzoziemców / M. Skarżyński. – Kraków, UJ, 1989. – 341 s.

УДК 81'243'36

Т. В. Терещенко,

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ КОЛОКАЦІЯ У ЗАРУБІЖНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

Аналізується розвиток і зміна в підходах до вивчення поняття колокація в зарубіжній лінгвістиці, що дозволяє зрозуміти двохсторонній принцип аналізу цього поняття в сучасній літературі (вузькій і широкій). У цій статті робиться спроба показати розвиток поняття колокація в зарубіжній лінгвістиці.

Ключові слова: колокація, колокат, синтаксична модель, структура колокацій.

ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ К ТРАКТОВКЕ ПОНЯТИЯ КОЛОКАЦИЯ В ЗАРУБЕЖНОЙ ЛИНГВИСТИКЕ

Анализируется развитие и изменение в подходах к изучению понятия коллокация в зарубежной лингвистике, что позволяет понять двойственный принцип анализа этого понятия в современной литературе (узкой и широкой). В этой статье предпринимается попытка показать развитие понятия коллокация в зарубежной лингвистике.

Ключевые слова: коллокация, коллокат, синтаксическая модель, структура коллокаций.

THEORETICAL AND CONCEPTUAL APPROACHES TO THE INTERPRETATION OF THE CONCEPT COLLOCATION IN THE FORENSIC LINGUISTICS

Collocations are considered to be the very important and frequent linguistic phenomenon. The vocabulary of any language is full of such combinations of words, the structure of which is marked by only certain words, or in which the words are associated only in that (and not in some others) combination, forming a Syntagma with the new meaning. The definition of collocation is a matter of heated dispute, and it seems like each scholar chooses to define it either in overly general terms or according to the specific aims of their study. The value of collocational knowledge is very important for linguistic research and educational purposes. Although the term came to be known mostly through Firth, several linguists have already commented on it several years before.

The article analyzes the development and the alterations of the concept collocation in the Forensic linguistics, that allows to understand how it is that in modern literature a two-way understanding of the notion of collocation can be met (narrower and broader). In this article an attempt has been made to show how the collocation phenomenon has been indicated implicitly or explicitly.

Key words: collocation, collocates, syntactic model, component structure of collocations.

Постановка проблеми. Колокації, без сумніву, вважаються дуже важливим і частотним лінгвістичним феноменом. Велика частина вокабуляру будь-якої мови наповнена такими сполученнями слів, для складу яких характерними є лише певні слова (що залежить від лінгвістичної норми, а не від правил), або у яких слова асоціюються лише у такій (а не інакшій) комбінації, утворюючи при цьому синтагму з новим значенням. Хоча термін *колокація* почали використовувати лише починаючи з 50х років 20 століття, можна відшукати роботи, раніше датовані, які стосуються феномену колокацій.

Вивчення поняття колокацій є надзвичайно важливим і для дидактики, оскільки окреме слово не є «природно мовленнєвою одиницею» [12, с. 17], а відтак, мовленнєві висловлювання продукуються з «відтворених відносно сталих структур» [16], які засвоюються людиною, що опановує іноземну мову. З-поміж фразеологізмів колокації вирізняються тим, що, на відміну від ідіом, прислів'їв та приказок, доволі часто зустрічаються в усному та писемному мовленні. Тому розвиток колокаційної компетенції вважають важливим аспектом розвитку комунікативної компетенції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз поняття *колокація* став предметом наукового вивчення багатьох зарубіжних і вітчизняних лінгвістів (Г. Палмер, В. Порциг, Дж. Синклер, Дж. Ферс, Ю.Д. Апрусян, Ш. Баллі, Т. В. Бобкова). Проте велика різноманітність підходів до трактування колокацій і наявність суперечливих думок із фундаментальних проблем спонукає проаналізувати динаміку розвитку основних підходів до тлумачення цього поняття.

Метою статті є розкриття та узагальнення існуючих підходів до визначення поняття *колокація* у зарубіжній лінгвістиці до 1985 року. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**: 1) уточнення сутності поняття колокація; 2) узгодження основних, суміжних з колокацією, понять.

Виклад основного матеріалу. Термін *колокація* у сучасній лінгвістиці розуміється в широкому і вузькому сенсі. Ф. Дж. Хаусман послуговується вузьким трактуванням поняття і розуміє під колокацією особливе семантичне поєднання слів (бази і колоката). Такий семантико-орієнтований підхід характерний для німецькомовного лінгвістичного простору, де колокації утворюють фразеологізми у їх широкому розумінні (поряд з так званими парадигматичними фразеологізмами). За іншим підходом, термін *колокація* застосовують до частотних синтагматичних комбінацій слів, навіть до таких, між якими немає особливих семантичних зв'язків. Таке синтаксично або частотно орієнтоване розуміння поняття характерне для досліджень з корпусної лінгвістики і лексикографії. З метою обґрунтування доцільності існування обох підходів варто вивчити передумови виникнення поняття колокації в лінгвістиці. Перші кроки до виникнення поняття колокацій